

SLAGET VED KØGE 1807

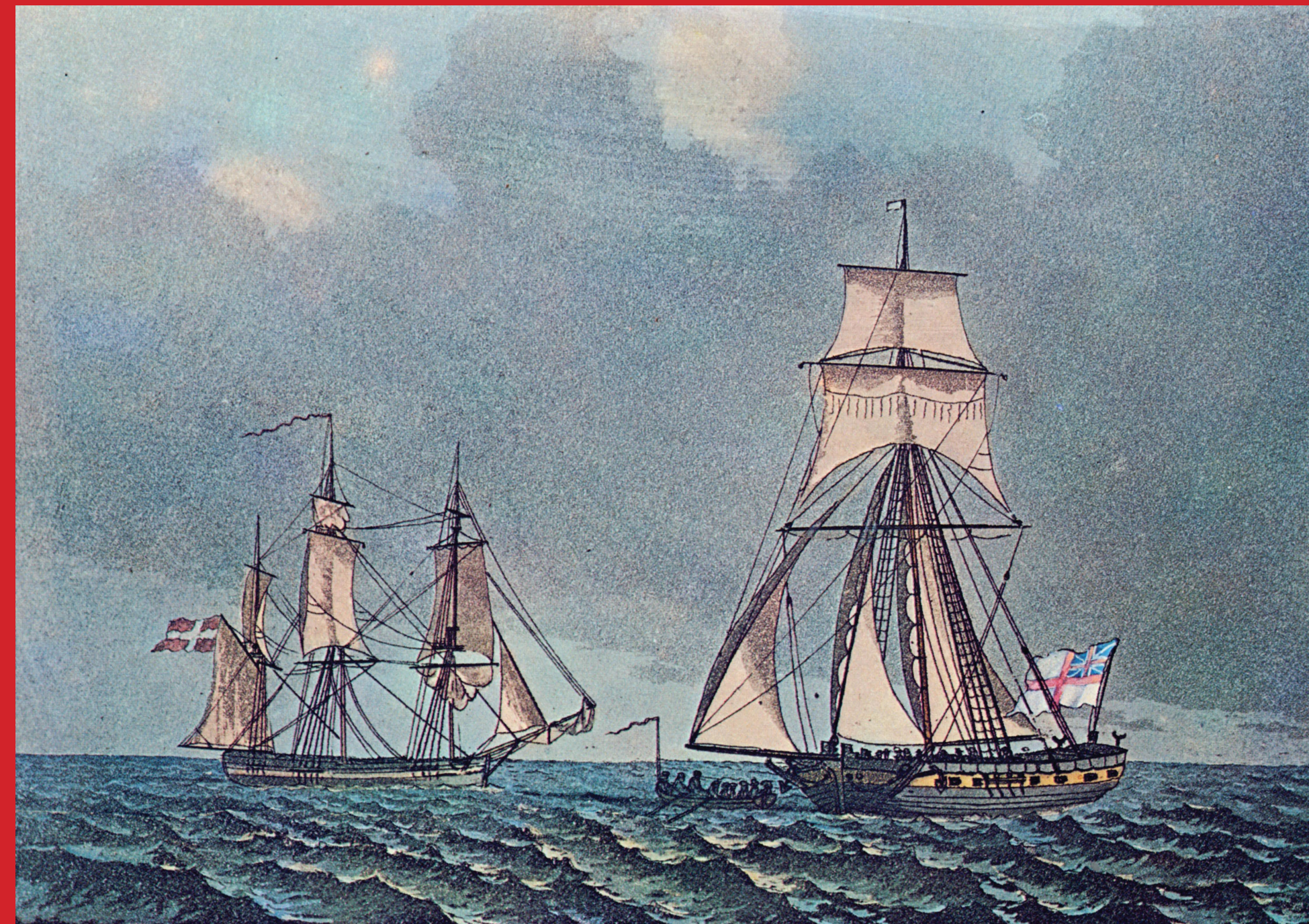
Danmark - Proppen i Østersøen

Danmark: Proppen i Østersøen.

Danmark ligger geografisk som en prop i Østersøen og kunne derfor kontrollere sejladsen – særlig dengang det danske rige også bestod af Norge, Skåne, Halland og Blekinge. Dette benyttede Danmark sig i høj grad af ved at opkræve Øresundstold fra 1429 – 1857. Øresundstolden var Danmarks største enkeltindtægt i disse ca. 430 år!

Krigene mod Sverige i 1500 – 1700 – tallet drejede sig i høj grad om hvem, som beherskede sejladsen på Østersøen. Da varerne fra Østersøen var meget vigtige for både England og Holland, førte de en ligevægtspolitik ved at støtte den næststærkeste af Danmark og Sverige. Holland sendte flere gange hjælpeflåder til støtte for Danmark for at sikre den frie handel på Østersøen.

Varerne derfra var så vigtige for Holland, at de kaldte Østersøhandlen for ”Moderhandlen”.

Engelskrigene 1801, 1807 – 1814

England havde gennem 1700 – tallet kæmpet med Frankrig om kolonier både i Indien og andre steder i Asien, men i allerhøjeste grad i Nordamerika og Vestindien. Der havde Danmark sine 3 små Vestindiske øer, hvorfra vi som neutralt land drev en omfattende handel – også under den amerikanske frihedskrig – til de forskellige krigsførende lande.

Danmark hævdede som neutralt land princippet ”frit skib – fri ladning” og ville besejle alle krigsførende havne.

Selvom Sverige gerne ville erobre Norge, og Preussen ville erobre Holsten, Slesvig og måske hele Jylland, indgik Danmark et væbnet neutralitetsforbund sammen med dem og Rusland, for fælles at kunne forsvare den fri skibstrafik på Østersøen, som England gerne ville have for sig selv og i hvert fald ville udelukke fjenden Frankrig fra de krigsvigtige varer fra Østersøen.

Slaget på Rheden 1801

Da Danmark endnu engang afviste al engelsk kontrol af handelsskibe overalt i verden, angreb England København d. 2. april 1801 med en stor engelsk flåde. Tidspunktet var velvalgt, for den svenske og russiske flåde var stadig indefrosne og ikke parate længere oppe i Østersøen.

Englænderne ville ødelægge den store og stærke danske orlogsflåde, således at Danmark ikke længere kunne kontrollere besejlingen af Østersøen. Dette lykkedes for admiral Nelson og hans chef Hyde Parker i det store søslag på Københavns Rhed.

Udenrigspolitik

Siden 1801 var Danmark blevet fanget i et udenrigspolitisk dilemma. Deltog Danmark sammen med Frankrigs Napoleon, ville England ødelægge den blomstrende søfart og handel, afskære Danmark fra Norge, Færøerne, Island, Grønland og beslaglægge de Vestindiske- og Afrikanske kolonier.

Desuden ville Sverige erobre Norge, og Preussen var ude efter Holsten, Slesvig og måske hele Jylland.

Holdt Danmark med England, var der stor risiko for, at Napoleons tropper ville besætte Slesvig, Holsten og Jylland. De franske styrker huserede i Nordtyskland over mod Rusland og havde netop halveret Preussen!

1807 – 1814

England gav 13. august 1807 Danmark et ultimatum om at udlevere sin flåde til briterne som pant på sin neutralitet. Dette var uantageligt for at kunne holde sammen på riget.

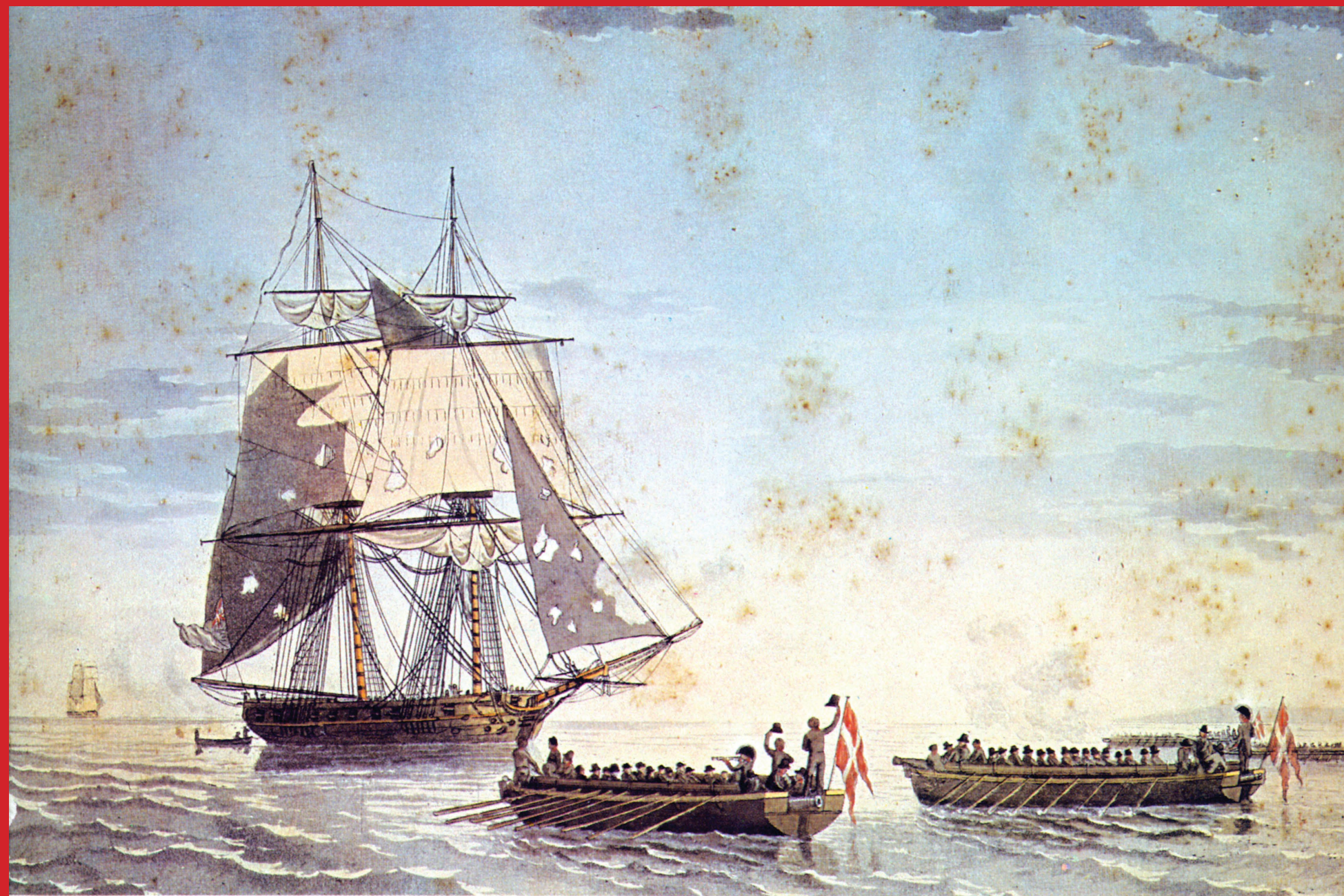
Den 16. august gik englænderne i land ved Vedbæk. Englænderne disponerede i alt over 30.000 krigsvante og veltrænede soldater. De nedkæmpede det Sjællandske Landeværn ved Køge d. 29. august.

Englænderne belejrede København, krævede orlogsflåden udleveret og foretog d. 2. – 5. september et af verdens første raket- og bombeangreb mod de tæt beboede kvarterer i København, som ikke var militære mål.

Den danske orlogsflåde blev taget, orlogsværftet ødelagt, så nye skibe ikke kunne bygges samt alle brugbare materialer bortfjernet.

1807 – 14 byggede Danmark dog mange små rokanonbåde, som i stille vejr kunne erobre mindre engelske skibe. Desuden blev mange private kaperfartøjer (statsautoriseret søroveri!) udrustet, som kunne opsnappe fjendens handelsfartøjer.

Men kontrollen med besejlingen af Østersøen var hos englænderne, og Norge var afskåret fra Danmark samt kornleverancerne derfra, hvilket medførte udbredt hungersnød i Norge.

Illustrationer:

Et dansk skib visiteres af englænderne.
Slaget på Rheden i København.
Københavns bombardement 1807.
Danske kaperfartøjer.

SLAGET VED KØGE 1807

Krigen der kom

Krigen der kom

Danmark havde levet i fred siden Store Nordiske Krig 1708-21. Man havde som neutralt land opbygget en blomstrende udenrigshandel bl.a. baseret på oversøiske besiddelse i Indien, Afrika og Vestindien. Borgerskabets købmænd og embedsmændene var velorienterede om krigens begivenheder uden for Danmark. De farende håndværkssvende kunne også være orienteret om særligt den tyske situation. Men bønderne, som havde været stavnsbundne, og i øvrigt ikke rejste fra deres jord, kendte mindre til verden uden for hjemegnen.

Køge Borgervæbning

Ligesom i andre købstæder var borgerne i Køge glade for de fine titler og uniformer i borgervæbningen. Trods den truende krig udeblev dog mange borgere fra våbenøvelse søndag d. 26. juni og d. 2. juli 1807 med følgende dårlige undskyldninger:

Slagterne Busch og Daldorff mærkede lam, smed Hansen lavede kakkelovn for præsten i Valløby, Købmand Permin var åreladt i foden, så han ikke kunne have støvler på, købmand Thronsen havde fået et søm i foden, brændevinsbrænder Ottosen var netop den søndag til skrifte hos præsten, Peder Pedersen havde forvredet sit ben aftenen før, da han sprang af vognen ved Hårlev Kro, købmand Schiøtt havde slået knæet, møller Danielsen var til marked i Slagelse, handskemager Meyers kone fødte, og købmand Boserup måtte selv varte en rejsende op, da han ingen karl havde. Desuden var borgervæbningens våben i meget ringe tilstand.

Englænderne på Sjælland

Bønderne i Nordsjælland og tæt ved København, hvor de engelske belejringsstyrker mest opholdt sig, var stærkt plagede, fordi de skulle levere forsyninger til englænderne, som de dog stort set betalte for. Tilmed kom de også midt i høsttiden, hvor der var brug for alle – også karlene indkaldt til Landeværnet. Plyndring blev principielt straffet hårdt i den engelske militære disciplin. Derfor lod soldaterne deres medfølgende kvindfolk plyndring. Også i Køge var kvinderne effektive.

En del bønder flygtede de første dage bare ved rygten om fjendens ankomst, mens godsejere og embedsmænd som præst, foged, amtmand m.fl. formanede til ro og ”forsøgte at forebygge de uheldige følger og ødelæggelser.....”

Propaganda

Siden 1801, hvor England havde lammet den danske flåde og samfærdslen i riget, var man inddraget i den engelsk – franske konflikt, selvom man ikke mærkede så meget til det i Danmark, i modsætning til Norge, hvor der var hungersnød.

Flyveblade og skillingsviser drev særligt efter 1807 hård propaganda mod englænderne. Kgl. skuespiller H.C. Knudsen rejste land og rige inklusiv Norge rundt og optrådte med patriotiske tableauer for at indsamle penge til de danske søfolk på engelske fangeskibe.

SLAGET VED KØGE 1807

Køge omkring 1807

Køge omkring 1807

Den lille købstad, Køge, lå inden for byportene ved Køge Å, for enden af Nørregade før Norske Løve og ved enden af Vestergade. Så var der havnen, der netop var uddybet og forbedret, og hvorfra den udenbys handel foregik.

Byen havde knap 1.600 indbyggere og var måske lidt gammeldags med sine mange renæssance købmandsgårde og den store middelalderlige Skt. Nikolai kirke. København havde ca. 100.000 indbyggere. Det grumme, middelalderlige rettersted, "Køge Kag", stod på torvet indtil få år før Rådhuset blev moderniseret i 1803 til tidens nye stil: Empiren.

Købstaden Køge

Købstaden havde eneret på handel og håndværk. Der skulle således betales accise (told) og studeplads, når bønderne tog ind og solgte varer på Køge Torv om onsdagen eller lørdagen. Der var også stort marked 3 gange om året. Håndværkslavene havde eneret på de fleste håndværk. I landsbyerne måtte kun smed, murer og tømrer udøve deres fag. Køge havde derfor mange håndværkere bosat i byens stræder, som solgte deres varer på torvet.

Empiren

Empirestilen var inspireret af den klassiske romerske og græske stil både indenfor arkitektur og kvindernes nu, enkle klædedragt i tynde stoffer, suppleret med stor kysehætte. Den klassiske inspiration ses tydeligt på trekanten over hoveddøren på Køge Rådhus.

Herremoden var meget enklere end før og stærkt inspireret af Napoleonstidens uniformer.

Landboreformerne

Danmark havde netop reformeret landbruget ved at ophæve stavnsbåndet i 1788 og hoveriet i 1799. Bønderne kunne nu købe deres fæstegårde af herremanden og flytte ud af landsbyerne. I 1815 var 2/3 af bønderne blevet selvejere.

Nationalisme

Fæstebønderne, håndværkerne og de øvrige stænder havde hidtil kun følt et ringe nationalt fællesskab inden for det multinationale Danske Rige, som bestod af tyskere i Holsten og Slesvig, danskere og nordmænd.

De omrejsende håndværkere, bønder, købmænd og andre stænder følte førhen et større fællesskab inden for standen end inden for nationen. Dette ændrede sig langsomt efter den franske revolution og under Napoleonskrigen, samtidig med at romantikken prægede både kunst, videnskab og den nationale holdning, således at tanken om "nationalstater" opstod. For bønderne omfattede "fædrelandet" dog længe måske kun den egn, de kendte.

SLAGET VED KØGE 1807

Ølsemagle Lyng - Slaget indledes

Den danske hær er i Holsten - Sjælland er ubeskyttet

Den danske hær befandt sig i Holsten for at forhindre en invasion fra Napoleon. Her var også Bosniak-eskadronen, som ellers havde hjemsted i Køge. Køges forsvar var dermed overladt til borgervæbningen. Fra 1803 findes der en lægdsrulle, der fortæller, at der var omkring 250 borgere indskrevet. De var dog dårligt udstyrede og mandskabet ofte ældre. Kort før Træskoslaget lykkedes det for en engelsk patrulje på blot 24 mand at afvæbne borgervæbningen.

Bosniak-eskadronen fra Køge var i Holsten. Her ses husaren Von Juel.

Landeværnet - I teorien og virkeligheden

Landeværnet blev oprettet efter Slaget på Rheden i 1801.

Landeværnet skulle have geværer, bajonetter, sabler, pistoler og 2 stk. 3-punds kanoner pr. 150 mand. Uniformerne skulle være røde med blå krave og opslag, små knapper, rund hat, grøn fjerbusk, lærredsbukser og sort lædertøj.

Et var dog forordningen, noget andet var de faktiske forhold. Soldaterne var en sammensat gruppe og officererne havde ikke nødvendigvis militær baggrund. Der skulle kun øves 6 søndage om året. De våben der fandtes, var sammensat af dele fra ældre geværtyper. Der manglede penge til udrustning, så langt fra alle kunne udrustes efter forskrifterne. De måtte derfor nøjes med de klassiske folkevåben: Spyd, forke og leer. Så der var milevidt fra forordning til virkelighed.

Sådan skulle Landeværnssoldaten se ud. Virkeligheden lå dog langt fra dette idealiserede billede.

TIDSLINIE FOR TIDEN OP TIL TRÆSKOSLAGET

- 3.8. Den engelske flåde står ind i Øresund
- 11.8. Kronprinsen udsender ordre om dannelse af et forsvar for hovedstaden
- 15.8. Generalmajor Oxholm forlader København med ordre om at mobilisere Søndre Sjællandske Landeværnsregiment (Bataljoner fra Lolland, Falster og Møn)
- 16.8. Engelsk landgang ved Vedbæk om natten
- 16.8. Generalløjtnant Castenschiold forlader København for at mobilisere Landeværnet for Sjælland
- 17.8. Engelske landsætninger ved Skovshoved og Køge Bugt indeslutter hovedstaden i en ring
- 20.8. Kronprinsen afsender ordre om Sjællands forsvar. Castenschiold og Oxholms styrker skal forenes ved Køge
- 24.8. Borgervæbningen i Køge (250 mand) afvæbnes af engelsk rytteri (24 mand)
- 26.8. Castenschiolds styrker bevæger sig fra Roskilde-egnen mod Køge og slår lejr
- 27.8. Wellesley får ordre om at finde og nedkæmpe Landeværnet
- 28.8. Wellesley afsender hovedstyrken mod Køge
- 28.8. Oxholm indleder ilmarch fra Fakse mod Køge. 9. og 10. bataljon ankommer samtidig med, at slaget indledes
- 29.8. Slaget udkæmpes (Se herunder)

Tidslinie over slaget den 29. august 1807

Kl. 5. De engelske tropper nærmer sig Køge

Wellesleys hovedstyrke marcherer direkte mod Køge. En mindre styrke under von Linsingen er taget afsted fra København midt om natten for at foretage en knibtangsmanøvre og angribe syd om Køge, for at angribe bagfra og forhindre landeværnet i at undslippe.

Kl. 9. Slaget indledes på markerne nord for Køge

Den engelske hovedstyrke står klar lidt syd for Skillingskroen. Landeværnet er gået i stilling ca. 1200 meter sydligere. Kampen indledes med kanonbeskydning. Det danske artilleri løber dog hurtigt tør for ammunition, da der ikke er medbragt tilstrækkelige forsyninger. (Resten er stadig låst inde i krudtdepotet i skt. Nikolai kirke).

Kl. 10.00 Wellesley angriber

Wellesley beslutter at angribe, og den danske linie bryder hurtigt sammen. Danskerne flygter, men danner en ny forsvarslinie langs den nuværende Zoffmannsvej.

Kl. 11.00 Spredte forsøg på modstand

Den nye forsvarslinie angribes også, anført af det skotske 92. regiment, The Gordons Highlanders. De danske soldater holder stand en kort tid, hvorefter landeværnet flygter tilbage mod Køge by. Herefter foregår en uorganiseret og spredt kamp fra hus til hus i byen frem til ca. kl. 13. Nogle soldater forskanser sig i Rådhuset, og forsøger at tage kampen op mod overmagten.

Wellesley skrev rosende om dem i sin rapport:

"at skønt de danske flygtede med bestyrtelse og overilelse og til dels bortkastede våben og klæder, så udviste dog den ny milits en modig ånd. Nogle af disse rå rekrutter fyrede ud af vinduerne i Køge på vort kavaleri og lode sig nedskyde af vort infanteri. Andre skjulte sig bag de i rækker stående kornneg på markerne og skode herfra på deres forfølgere, ikke uden tab for os".

Under denne fase af kampen lykkes det en del af de overlevende danske landeværnssoldater at flygte mod syd. Mange smider træskoene for at kunne løbe hurtigere - heraf navnet "Træskoslaget"!

Kl. 16 Slaget slutter på Herfølge Kirkegård

Nogle af de flygtende bliver reorganiseret af general Oxholm omkring Herfølge kirke, hvorefter de forskanser sig bag kirkegårds-muren, og en kort kamp følger. Da overmagten er for stor, har de dog intet andet valg end at overgive sig. Slaget er forbi.

TRÆSKOSLAGET 1807

Kampe i Køges gader

Gammelkjøgegaard

Englænderne blev opdaget fra et loftsvindue på gammelkjøgegaard kl. 06.30. Med en kikkert så major Von Moltke fjenden på vejen fra Roskilde i nærheden af Skillingskroen.

Køge rådhus (Torvet, Køge)

Under kampene i byen besatte og forsvarede en del landeværnssoldater rådhuset. Efter slaget indrettede englænderne en vin- og billardstue i stueetagen, øverst var der lazaret og operationsstue. Både danske og engelske sårede blev behandlet her af danske og engelske læger i fællesskab. Mange landeværnsmænd havde skudsår i ryggen eller sædet, hvilket vidner om flugten.

Rådhuset stammer helt tilbage fra 1552. I 1803 fik huset en ret gennemgribende ombygning, der resulterede i det udseende der kendes i dag. Så rådhusets ydre er stort set udforandret siden 1807.

Norske Løve (Niels Juelsgade 1, Køge)

General Wellesley havde efter slaget (29.-30. august) sit hovedkvarter her. "I et "vinhus" beliggende et stykke forbi skydebaneselskabets gildeshus på højre hånd når man ad Nørregade gik nordpå". Det var sandsynligvis Norske Løve denne samtidige kilde taler om. Byen blev gennemsoget for landkort og alle bragt til generalen.

Skt. Nikolai kirke (Nørregade, Køge)

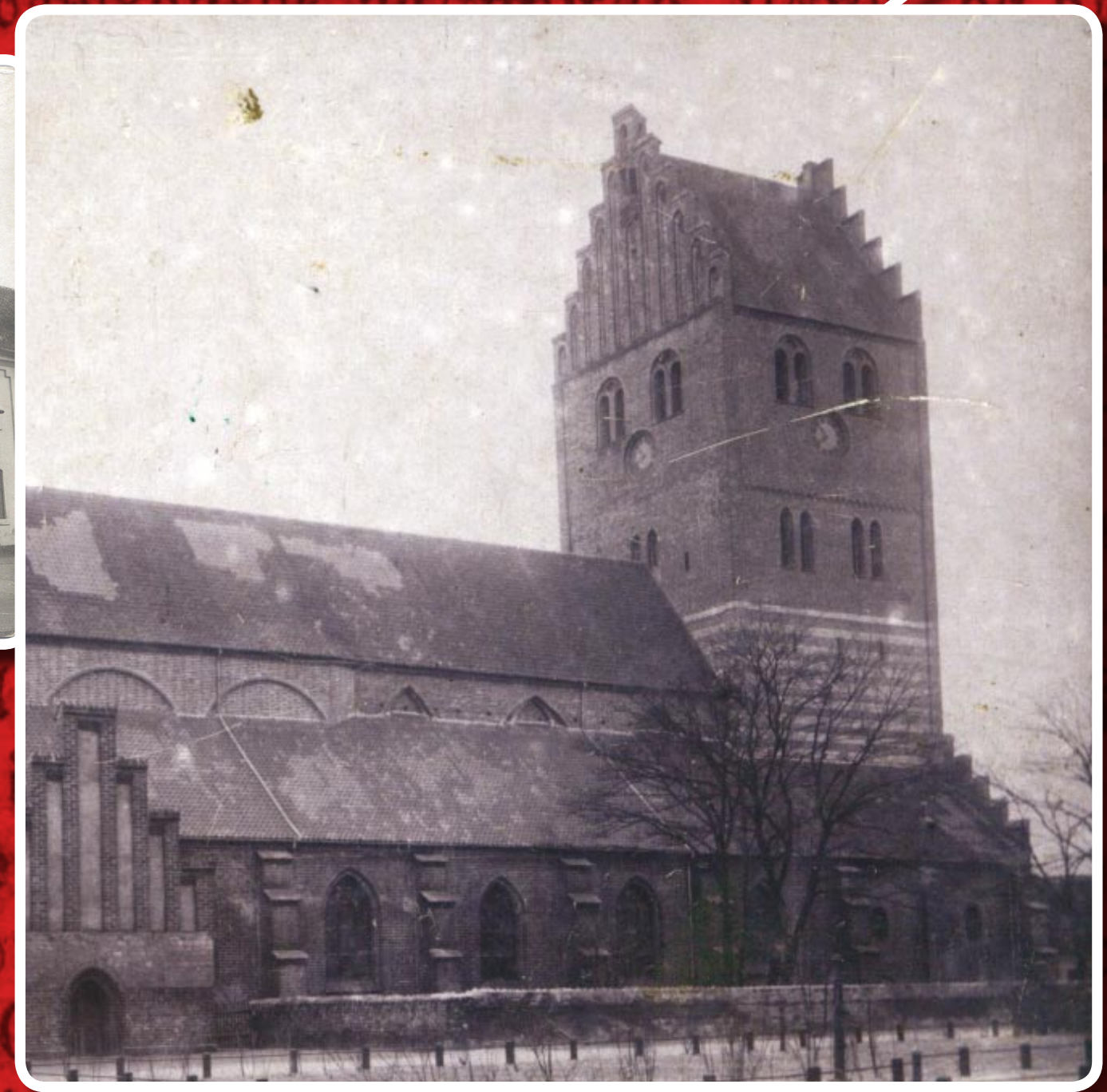
Skt. Nikolai kirke blev anvendt som ammunitions- og krudtdepot af den danske styrke. I kirken lå det nemlig forsvarligt aflåst. I kampens tumult blev nøglen glemt, og de få danske kanoner der var til rådighed, løb derfor hurtigt ud for ammunition.

Kirken blev inden byens erobring anvendt til "laboratorium" til fremstilling af ladninger til artilleri og færdige patroner.

Efter slaget blev krudtet den 30. august ført ombord på skibene på reden i Køge havn. Over tyve vogne førte dem til havnepladsen.

Thannings Gård (Nørregade 24, Køge)

General Castenschiold oplog sit hovedkvarter i Thannings gård i dagene op til Træskoslaget, fra den 26. til 29. august 1807.

Ødelæggelser i byen under og efter slaget

Efter slaget indkvarterede englænderne sig i Køge.

Da englænderne igen forlod Køge, mødte de skadeslidte frem ved bytinget den 2. oktober 1807, med deres krav om økonomisk kompensation fra bystyret. Adskillige borgere mødte op for at redegøre for, hvad de engelske tropper havde afkrævet eller frataget dem uden betaling. Alle krav blev skrevet ned, og derfor kender vi i dag ret nøje til omfanget af ødelæggelser og plyndringer i Køge i 1807.

Der herskede en vis militær justits, som forhindrede de værste ulykker. Dog trådte de ud af kraft ved flere lejligheder. Særligt de medrejsende engelske kvinder var frygtede:

"De engelske kvinder stod ikke under Krigsloven og altsaa, imedens Mændene bleve opklynget for den mindste Tyerrie-Bagatel, lode de dem ustraffet plyndre og stieie saa meget, de kunde overkomme, hvad altsaa forarsagede: at Indvaanerne nu vare langt mere forfærdede over disse Qvinder, end for soldaterne selv".

Om ødelæggelserne i Vestergade skrev Frederik Agre i 1807:

"I den heele Gade, vi passerede fra Bommen af og til Torvet lige for, var ikke et eneste Huses Vinduer, som med Blye og alt var hugget ind, skaanede, eller nogen hel Rude at see, ikke een af de forfærdede Indvaanere at see paa Gaden; men ængstelig bag deres Døre og sønderhuggede ruder kiggede efter os, som de formodentlig ansaae for opfanget Husar-bytte eller Mistænkelige".

Vestergade

10, Brændevinsbrænder Jens Sørensen måtte befordre for de engelske den 31/8 samt have 12 mand indkvarteret 29-30/8.

16, Købmand Frederik Lund
1 tønne brændevin, 1 gås og 4 tønner smør.

22-24, Prokurator Bendix Kamphøener
Engelske tropper kom ind i hans hus og ødelagde og stjal for 208 rdl.

34, Lotterikollektor Johan Thiede
En overdyne og et hørgarnslagen som tilhørte ham, var udlånt til en engelsk officer, der døde hos værtshusholder Hans Sonne (Vestergade 30)

Vinhandler Olsen,
Drikkevarer, 12 gæs, flasker, syltetøj mm. I alt 166 rdl. fra den 29-30 august.

Nørregade (den tidl. præstegård)

Her blev i 1808 indrettet Borgerskole. I dag ligger Skitsesamlingen her. Brændevinshandler Mads Mortensen stod for befording af soldater samt indkvartering af 30 mand samt 2 officerer.

Norske Løve,

Herberger Carl Hansen
Carl Hansen led skade for 167 rdl. i forbindelse med Wellesleys indkvartering på stedet.

Torvet

6-8 Købmand Peter Schiøtt,
Indkvartering og befording 10 rdl.
17, Brændevinsbrænder Folmer Dyrland
Leverede på byens vegne 6 tønner havre og 300 pund oksekød.
19, Jomfru Elisabeth Højelse
Engelske tropper borttog varer uden regning 69 rdl.
20, Købmand Jacob Fich - Varer for 150 rdl.

Nørregade

3, Brændevinsbrænder Johan Fischer
Regning for indkvartering og drikkevarer, i alt 28 rdl.

5-7, Købmand Lars Olsen
En ny jagt blev borttaget af de to engelske brigger på Køge red. Fik desuden afbrændt to pramme. Spolerede døre, vinduer og karme på to af hans huse.

8, Lødsen Crilles Asmussen
Fik afbrændt en båd på to læster 60 rdl. + mindre båd, 40 rdl. Desuden en fladbundet pram som tilhørte byen, som brugtes til stene (8 læster) kostede 420 rdl.

22, Købmand Hans Chr. Hansen
Havde en specificeret regning og måtte indkvartere 50 soldater og 2 officerer.

24, Brændevinshandler Thanning.
Mistede en sort hoppe værdi 40 rdl., 1 tønne brændevin 75 rdl. og 2 tønner øl

31, Købmand Knud Thronsen
Han kuyne fremlægge en regning på 26 rdl. for det afkrævede. Desuden var 20 infanterister indkvarteret, hvilket løb op i 17 rdl. En englænders hustru forlangte kaffe og sukker. Tobak og tørklæder blev afleveret til andre soldater, alt uden afregning.

Brogade

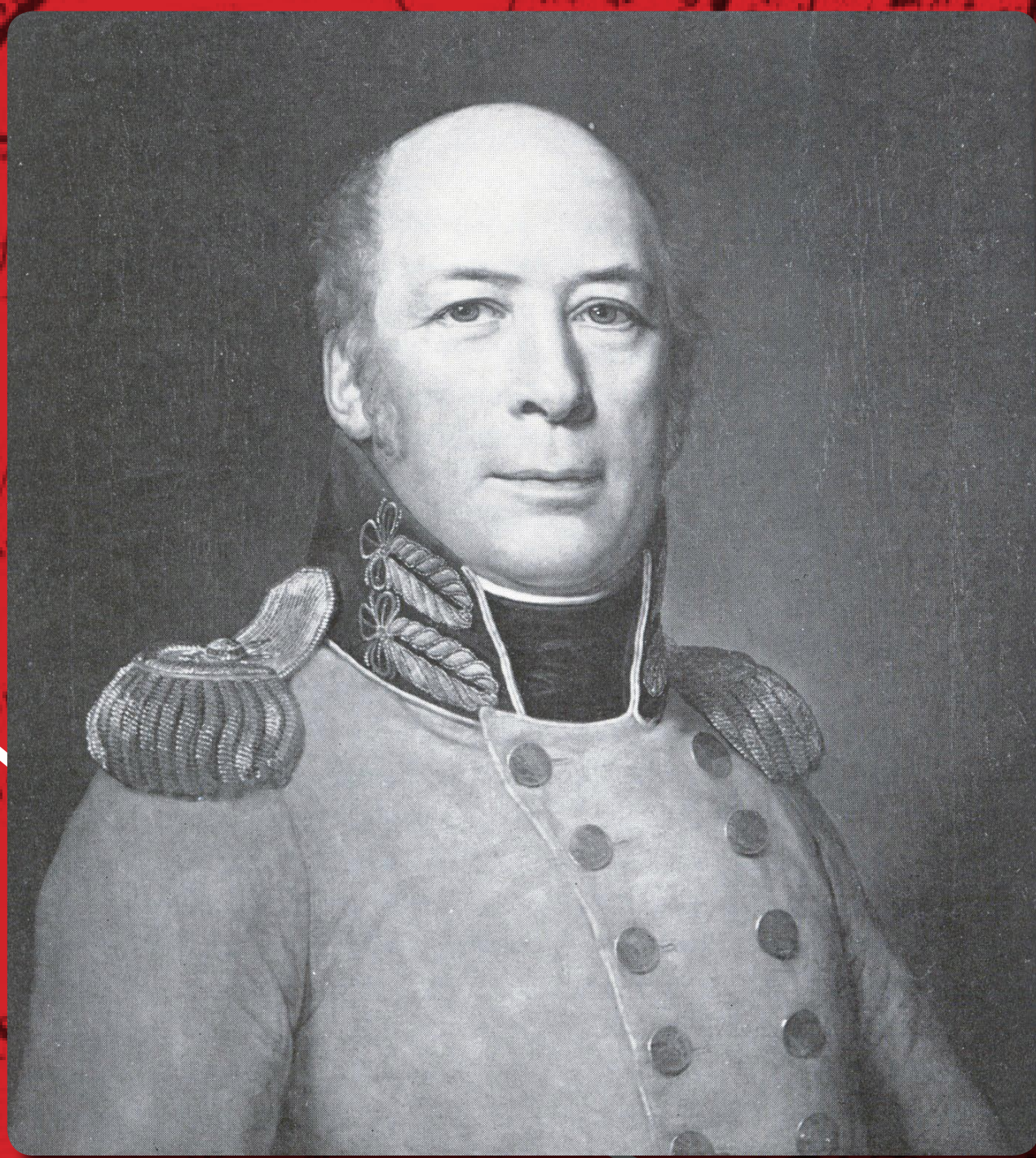
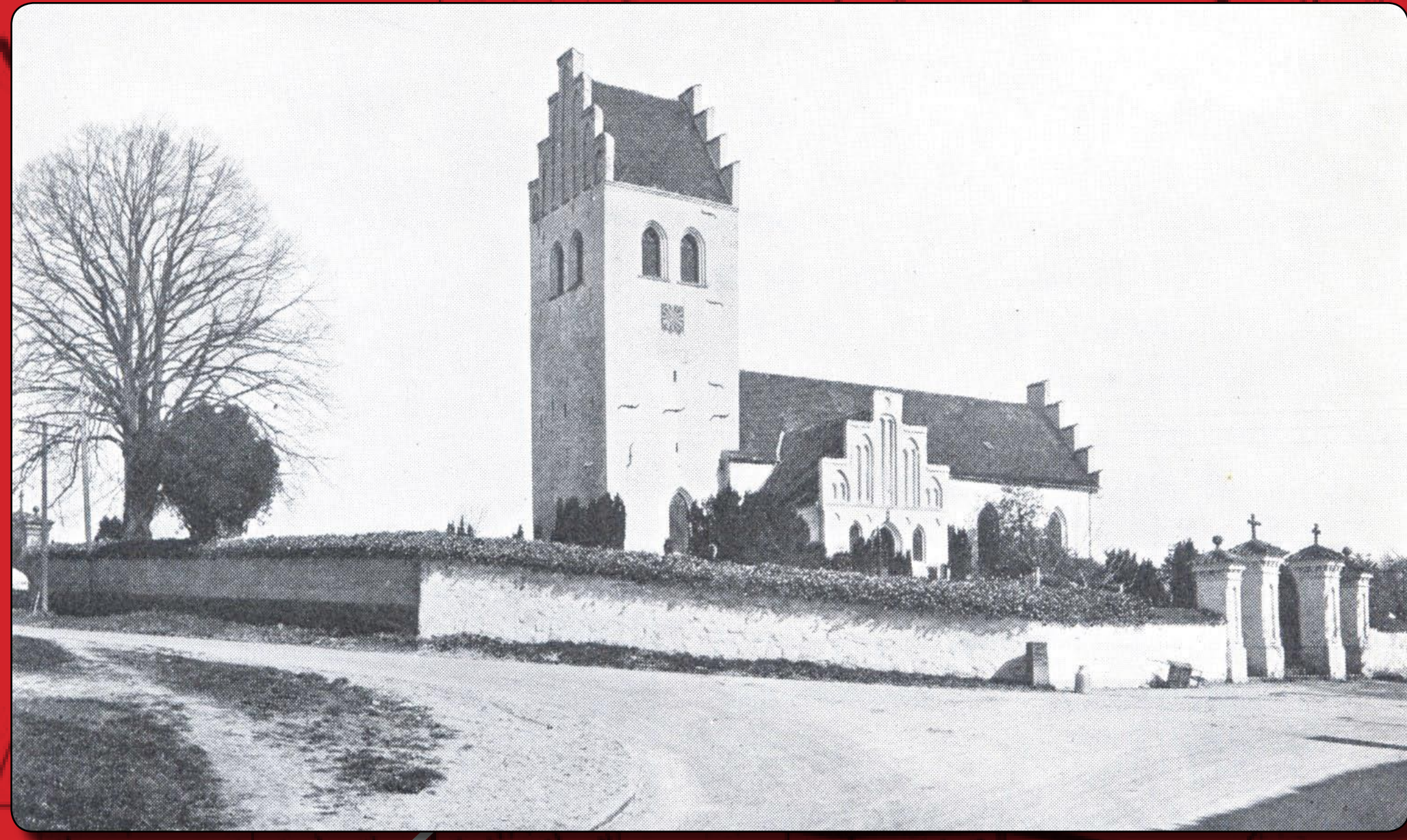
21-23, Købmand Hans Olufsen: matroserne brændte 2 pramme til en værdi af 190 rdl.

Havnepladsen 35

Prammændene Jens Hansen og Isak Madsen mistede to både værdi 100 rdl. + gæs og ænder for 8 rdl.

SLAGET VED KØGE 1807

Slaget ender på Herfølge Kirkegård

Slaget på Herfølge kirkegård

Et sidste forsvar

Efter nederlaget udenfor og i Køge, forsøgte general Oxholm at organisere en sidste forsvarspost, bestående af flygtende soldater, ved Herfølge kirke.

I alt ca. 120 mand lykkedes det at samle på kirkegården.

Herfølge Kirke er en højtliggende kirke med tykke høje kirkegårdsmure og er derfor et godt forsvarspunkt.

Også i Herfølge blev kirkebygningen derfor brugt til – dette for os noget uvante – formål. Både præst og degn var dog forsvundet og med dem også nøglen til kirken. Døren måtte derfor brækkes op.

Det lykkedes i første omgang for Landeværnet at holde fortroppen stangen, men efterhånden nåede flere tropper og også kanoner fra det ridende artilleri frem, og blev opstillet på møllebakken øst for byen. Oxholm indså efter en kort kamp, at modstand var nytteløs, og besluttede at overgive sig.

Englænderne i Herfølge

De engelske tropper slog sig herefter ned i den tomme landsby, for alle var flygtet fra Herfølge. En soldat fra den engelske hær skrev i sine erindringer, at kvinder og børn gemte sig i smuthuller, da de ikke ventede andet end døden ved synet af de engelske tropper.

Kirkens oblatæske blev røvet ved denne lejlighed. Den nuværende erstatning bærer indskriften "Bekostet af Vallø Stift i stedet for den af de Englenske Tropper bortrøvede den 29. august 1807".

Tab af menneskeliv

Slaget kostede 2 mennesker livet, 13 blev sårede på kirkegården og flere udenfor. Der blev også taget fanger: 5 officerer, 1 tambur og omkring 120 menige faldt i hænderne på de engelske soldater. Fangerne blev ført bort og sat på pramme i Øresund. På den måde var de forhindrede i at genoptage kampen og samtidig skulle der ikke afsættes soldater til bevogtning.

De sårede blev transporteret til Herfølge præstegård, hvor provstinde Helen Margrethe Tønnesen, født Mørch (1773-1809), tog sig af de sårede. Provst M. P. Kruse, Højelse, kom forbi senere på dagen og skrev om hende:

"Hun vidste med klogskab og ånds bestemthed, understøttet ved hendes sprogkundskaber, at behandle de sejrende fjender, medens hun – til stede overalt – også med sit hjertes inderlige omhed vederkvægede og plejede de sårede".

Hvad kirkebogen fortæller

I kirkebogen skrev provst Tønnes Tønnesen, at 6 landeværns-mænd, der blev dræbt på flugten fra Køge og 2 engelske soldater, blev

begravet på Herfølge Kirkegård. Her blev også 3 civile begravede, nemlig strandridder Søren Lerche fra Søllerup, der nægtede at vise fjenden vej gennem skoven, en dreng fra Aashøj og en gammel mand fra Ejby Sogn.

Adskillige landeværns-mænd blev desuden, efter øvrighedens befaling, nedgravede på det sted, hvor de var faldne.

Illustrationer:

Herfølge Kirkes placering i det åbne landskab.

Scheels Hospital og udsigten fra Scheels Hospital.

Bemærk Møllebakken i baggrunden, hvorfra englænderne beskød kirkegården med kanoner.

Nederst ses Generalmajor Oxholm, der forsøgte at organisere et sidste desperat forsvar.

SLAGET VED KØGE 1807

Mennesker i Køge under Træskoslaget

Krige er mere end årstal og antal. Det er menneskeliv og skæbner. Adelen andel i slaget er ret velkendt, men vi kender desværre ikke ret meget til landeværnsmandene. Der findes dog en enkelt fortælling:

En Landeværnsmands beretning

Beretningen er nedskrevet i 1856 af den da 90-årig landmand Claus, der var med i Køge. Det er den eneste eksisterende øjenvidneskildring fra en menig landeværnsmand. Han var posteret nord for Køge, dog ikke i forreste række. Han så derfor aldrig skyggen af en englænder, for han løb det bedste han havde lært, da alle andre foran og omkring ham også satte i løb.

“Nu Skjød man igjen forude, og nu begyndte de, som stode et Stykke foran os paa vore venstre Haand, at stikke i Rend. ”Hvad monstro de render nu for?” spurgte en Anden, ”Aa, Engelskmanden er sagtens efter dem,” svarede en Anden, ”og de er ingen Tussinger at lade sig skyde ned for Ingenting”.

”Nei saamænd,” sagde Søren, ”for har man først mistet et Been, kan Kongen ikke give os et andet.”...”.

Og så besluttede de sig for, at det var fornuftigst at løbe.

“Aldrig i mine Dage har jeg saadant taget til Beens, hverken før eller siden. Og mærkeligt nok var det, for jo mere vi rendte, jo hidsigere bleve vi paa at komme afsted. Jeg smed først mit Gevær, som ingen Nytte var mig til, og saa mine Træsko, og det måtte jeg længe fortryde, for jeg fik ingen igjen for hinsides Kjøge”.

De traf også Oxholm, der forsøgte at organisere et forsvar ved Herfølge Kirke:

“Da vi vare komne til Herfølge, standsede en General (Oxholm) os og vilde have, at vi skulde blive for at slaes paany imod Engelskmanden; men da han blot kunde bruge dem, der havde Geværer, lod han de Fleste af os gaae, hvilket vi ikke vare bedrøvede over”.

Peter Lotharius Oxholm (1753-1827)

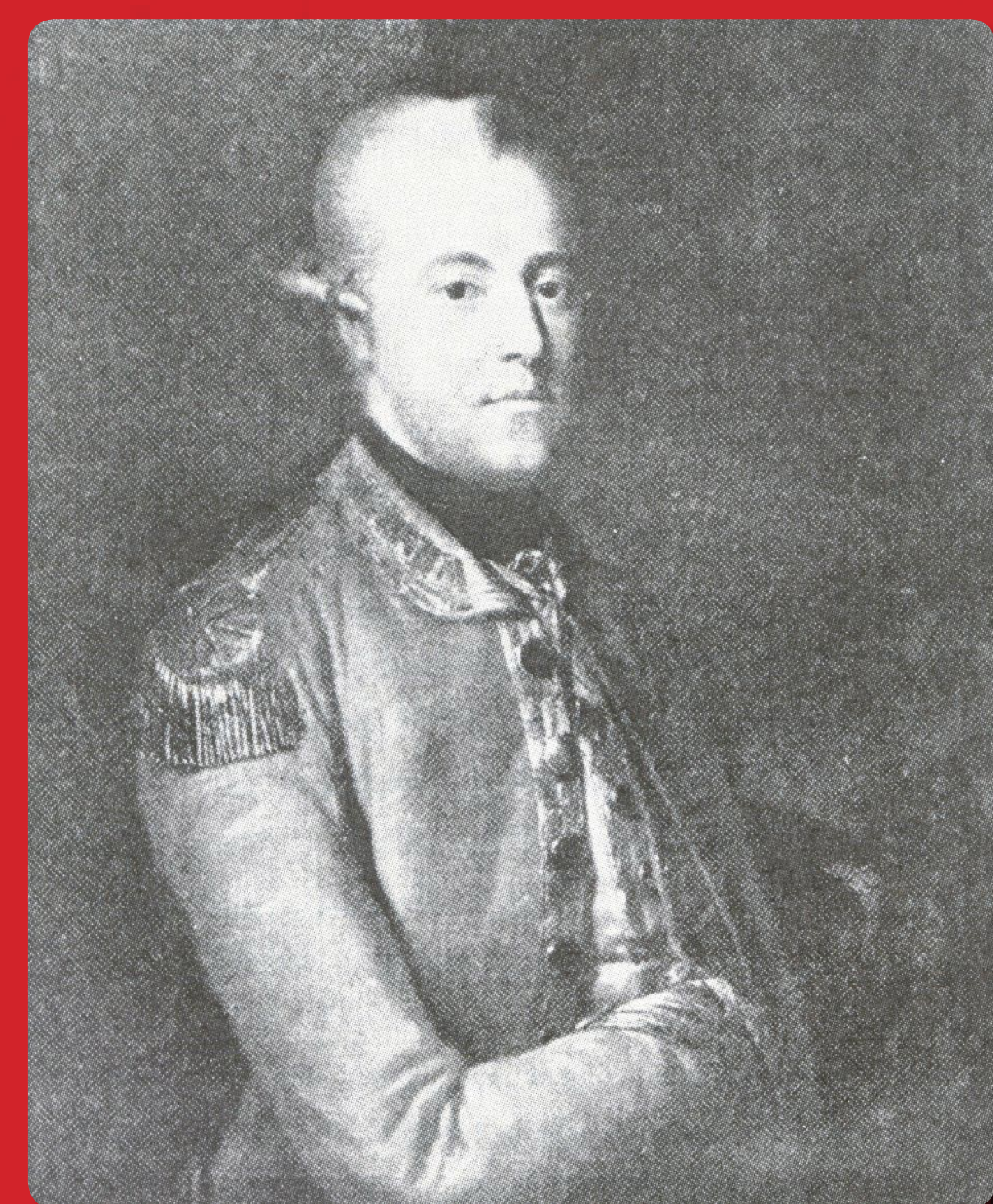
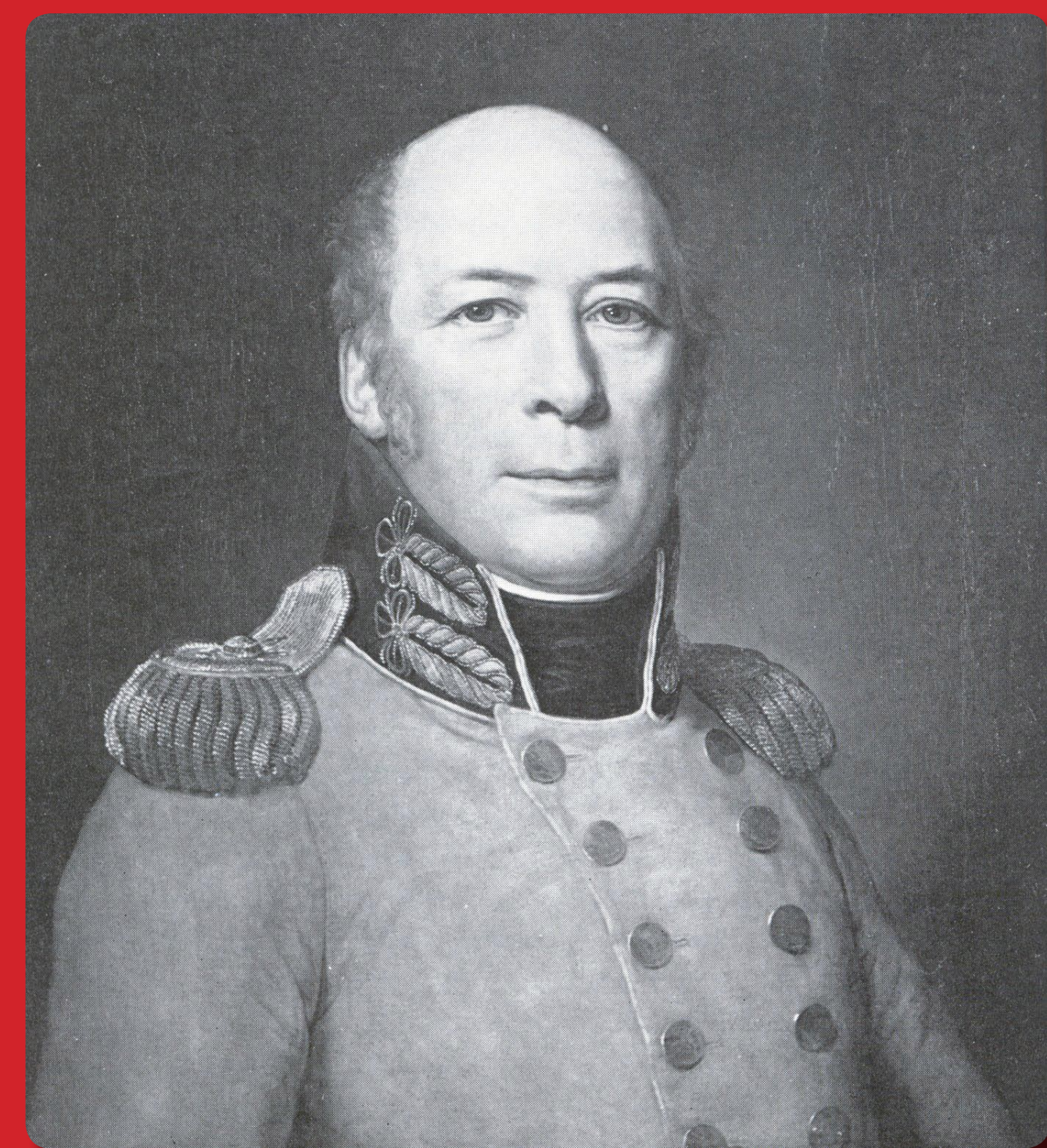
Oxholm begyndte sin militære karriere som kadet i 1763, som bare 10-årig, og blev korporal i 1769. Oxholm tjente bl.a. i Vestindien og afsluttede sin militære karriere i 1793 med rang af oberst. Ved landeværnets organisering i 1801 blev han genindsat som chef for det Søndre Sjællandske Landeværnsregiment. Det var også Oxholm, der organiserede det sidste forsvarspunkt på Herfølge Kirkegård. Efter en kort kamp måtte de overgive sig. I 1814 blev han generalguvernør i Vestindien.

Joachim Melchior Holten Von Castenschiold (1743-1817)

Castenschiold havde den øverste kommando for Sjællandske, Lolland-Falsterske og Mønske Landeværn. Han fik ansvaret for formeringen og ledelsen af den sjællandske øgruppes samlede landeværn og kystmilits. Castenschiold blev efterfølgende tiltalt ved en militær retssag for at have svigtet. Han blev dog stort set frifundet for alle anklager.

Arthur Wellesley (1769-1852)

Wellesley ledede den engelske hær ved slaget i 1807. Sejren i Danmark banede vejen for hans forfremmelse til næstkommanderende for de engelske styrker i Spanien i 1808. Han fik senere en fremtrædende karriere som konservativ politiker, bl.a. premierminister og udenrigsminister, som diplomat og officer. Arthur Wellesley blev fra 1814 hertug af Wellington, kaldet “jernhertugen”. Som øverstbefalende for de allierede hære, slog han i 1815 Napoleon i slaget ved Waterloo.

Peter Lotharius Oxholm
Joachim Melchior Holten Von Castenschiold
Arthur Wellesley

SLAGET VED KØGE 1807

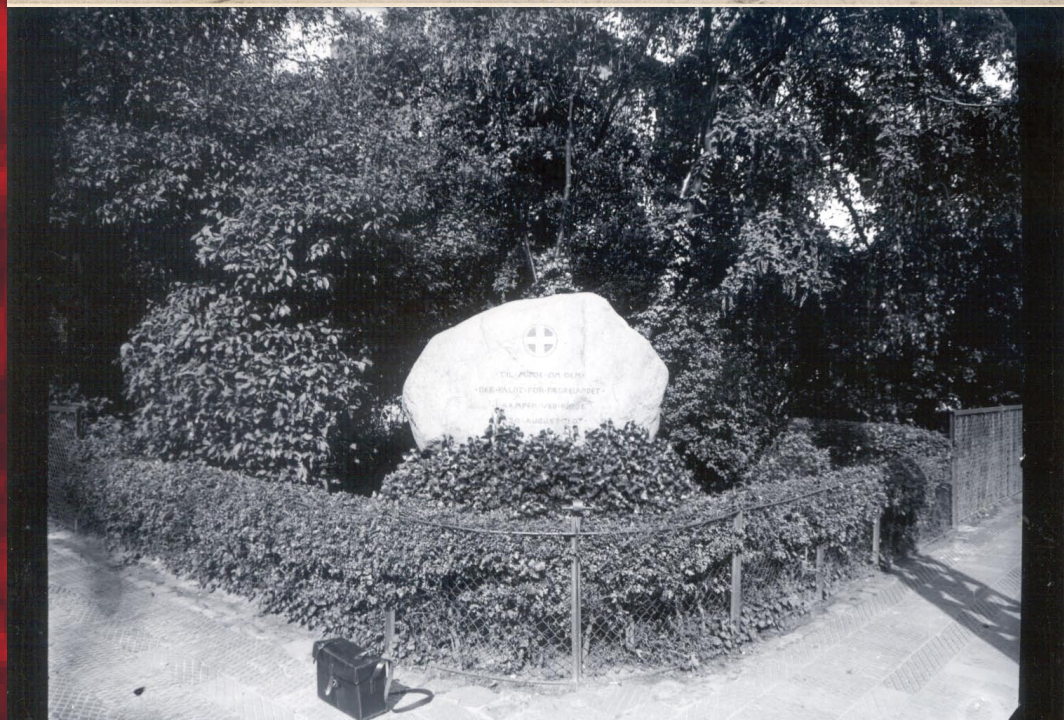
Mindesteder

Mindesteder

Selv om Træskoslaget fandt sted for 200 år siden, er der stadig spor af det ude i landskabet. Her præsenteres nogle af de steder, hvor man den dag i dag kan se spor af Træskoslaget i kulturlandskabet.

Køge Nørregade

Mindestenen for Træskoslaget Brochmands Plads, Nørregade 29

Stenen blev rejst på 100-årsdagen i 1907. Den drivende kraft var redaktør Frederik Opffer.

Han satte sig i spidsen for en komite, der havde til formål at rejse en mindesten. Derfor tog han kontakt til Statsråd Thor Lange, der var bosat i Moskva, for at få hjælp til at rejse stenen.

Det voldte herrerne en del hovedbrud af finde frem til en formulering der passede: Stenen skulle på den ene side give æresgenrejsning til de bondsoldater der faldt, men på den anden side var modstanden jo vitterligt "meget slet", som nationalmuseets direktør skrev.

Ordvalget skulle derfor balancere mellem forskellige hensyn. Man blev enige om et kompromisforslag, der lyder:

*"Til Minde om dem
der faldt for Fædrelandet
i Kampen ved Kjøge,
29. august 1807"*

Stenen har siden haft forskellige placeringer på Brochmands Plads, og har i 2007 fået en tiltrængt renovering.

Se illustrationerne her til venstre.

Quistgaardsvej:

Under slaget faldt kaptajn Peter Christoffer Quistgaard (1775-1807) netop på det sted, hvor Quistgaardsvej går mellem Niels Juelsgade og Slagterivej. Den blev anlagt omkring århundredeskiftet, og byrådet vedtog i 1899, at vejen skulle hedde Quistgaardsvej til hans minde.

Peter Christoffer Quistgaard var godsejer og ejede Gjerdrup og Lyngbygaard ved Skælskør. Han ledte et kompagni ved slaget.

Under Kampen skal sergenten have sagt til ham:

"Vi har ikke mere Ammunition".
Og Quistgaard skal have svaret:
"Vel! saa gaar vi paa med det, vi har!"

St. Steensen Blicher skrev i 1847 et digt for at hylde Quistgaards mod. Det blev trykt i "Bautastene".

I skoven ved Gjerdrup er der rejst en mindestøtte af marmor. Her i Køge minder vejnavnet os stadig om ham:

*En træder frem mod røde Krigerrækker
Et Bryst - kun eet mod Fjenderne er vendt
Et Sværd mod tusind Sværde sig udstrækker
Hvo kæmper, naar det vilde Slag er endt
Hvo blev tilbage, da de andre fly'de
Vil han de tætte Kæmperader bryde ?*

*Men han vil dø som sine kjække Fædre
Med Staalet i et uforfærdet Bryst
I Sværdedans ham tykkes Døden bedre
End Liv paa Fødelandets betvungne Kyst
Hvor Kugler hyle og Kartover skralde
Med Ære vil han stande eller - falde.*

(Uddrag af "Quistgaard" af St. St. Blicher, 1847).

Blicher hylkede denne ene mands mod og patriotisme, som han mente stod i modsætning til den almindelige fejhed under Slaget. Andre havde dog hellere set, at også han tog flugten af hensyn til hans kone og tre små børn. Som der stod i et samtidigt brev fra Fru Juliane Fiedler til hendes Moder:

»Den stakkels Fru Qvistgaard, det er tungt, at hendes Mand skulde falde og det i sådant et lumpent Slag, det hele var ikke en halv Skilling værdt, nar alle de andre havde smurt Hælene, kunde han gerne have gjort det samme».

Herfølge Kirke

På kirkemuren ved Herfølge Kirke, er der ophængt en mindeplade om Træskoslaget.

Dronning Ingrid, som var protektrice for Vallø Stift, afslørede mindepladen på Herfølge kirkemur i 1977.

Erik Aalbæk Jensen, forfatter og tidligere præst ved Herfølge Kirke, skrev teksten:

Den sidste rest af Landeværnet 150 mænd i danske bondetrøjer stred her 29. august 1807 mod 25. infanteriregiments 1. bataljon og to eskadroner husarer af den engelske invasionsstyrke i Napoleonskrigene Klokken fire eftermiddag opgav de svigtede uden haab kun modige

